

Ko se je bila sklenila ona zloglasna pogodba z Italijo, v kateri pogodbi se nahaja še zloglasnejša vinska klavzula, so se kakor jeden mož dvignili vsi vinogradniki naše države proti klavzuli, naglašujoč, da je ista škodljiva skupnim državnim interesom monarhije, a nobeden se na njih proteste ni oziral. — In zdaj, ko se gre za orjaški gospodarski načrt naše države proti vzhodu, ker je takorekoč bodočnost Avstrije kot slovanske države — zdaj naj bi se h kratu jemalo ozir samo na madžarsko židovsko-prusaško težnje; zdaj naj bi se ne dvignilo vse širom države, da močno protestuje proti madžarskemu šovinizmu?

Seveda se gre tu za gospodarsko bodočnost Slovanov in tu je kaj pak da treba, da madžarska pest poseže vmes ter položi svojo grabežljivo dlan na slovanski jug, češ: teremtete, jug je moj! Slovane treba položiti na žrtvenik madžarskega šovinizma!

Ni dvoma, da bi železnica Bugojno-Spljet v Dalmaciji bila velike koristi za to pokrajino, a ne bila bi na škodo Reke.

Ali če bi Reka (ki pa še ni madžarska!) imela kako škodo od te proge, povrnjena bi bila Madžarom po progi, ki se ima graditi do Soluna. Radi tega so Madžari že tudi odstopili od svojega nasprotstva železnice Spljet-Bugojno z ozirom na koristi, ki jih jim utegne (če bodo Slovani spali!) donesti železnica preko Novopazarskega sandžaka do Egejskega morja.

Madžari se pritožujejo proti izkoristnosti bosenskega železniškega načrta, ker da to ovira živahni promet. A to jim ni na misel, da pa je še mnogo večja ovira, ki jo imajo prebivalci jadranske obali v tem, da sploh nimajo nobene železnice, ter da morajo prevažati vse le po parnikih in koliko carinskih neprilik nastaja vedno po prekladanju iz parnikov na železnice.

V ogrski zbornici se je pa oglasil tudi neki interpelant z vprašanjem, zakaj naj bi se ne gradila železnica od Ogulina do Knina, ki bi prišla v korist tudi Hrvatski? Ta projekt je prišel na dnevni red zagrebške trgovinske zbornice že leta 1870, kateri projekt pa so znali pokopati Madžari še tedaj v svojem zlobnem spletkarenju proti Slovanom.

Tedaj je zares mogoče, da je bilo težje izvesti ta načrt, ker je bila Bosna še pod Turško, a sedaj je Bosna okupirana, zato bi se dalo zagovarjati projekt od Knina do Novega preko Bihaču in Unski dolini. Mogoče, ako bi se ta proga izvedla, bilo bi ustrezno vsestransko in tudi Hrvatom. S tem projektom bi bili zadovoljni tudi Dalmatinci. Seveda ta proga še ne izključuje druge, ki bi se naj gradila od Spljeta do Bugojne, te pa radi tega, ker bi spojila največjo spljetsko luko na vztočne obali jadranskega morja z središčem Bosne.

Madžarski interpelantje so pa opozarjali radi tega tudi na progo Spljet-Knin-Ogulin, da bi odvrnili pozornost od prevažne proge Spljet-Bugojna. Madžarom se gre v prvič za to, da bi zabili zagvozdo med Spljetom in Reko, češ, da je Reka madžarska in Spljet avstrijski.

No Spljet je v Dalmaciji, katero je smatrati za obal Bosne in Spljet je v sredini te obali. Nič naravnega torej, kakor da se spoji to bosensko obalo z notranjim Bosne, kar bi se doseglo z gradnjo omenjene železnice. A Madžari so zaljubljeni v zasedeno Reko, in ker šovinisti vedo, da bi ona proga stregla slovanskim interesom Dalmacije in Bosne, so tudi že radi tega sovražni omenjeni progi.

Vsekakor zanimivo je, kako se stvar izvede, ker v tem tiči velik kos bodočnosti južnih Slovanov.

„Novi List“

Združena kmetija.

O navedeni organizaciji ničesar ne pišejo, kakor bi se že pred 30 leti po nemških fevdalcih ne bilo pisalo. In na slov. Štajerju še tega ne vedo; „Slov. Gospodar“ je še pred kratkim v nebesa povzdigoval te kranjske genije, ki so baje prvi izumili to moderno organizacijo kmetije. Če bi kdaj pogledali v vladne navedene predloge in motivacije istih, bi našli, da je cela literatura nastala že prej o tem vprašanju in že tedaj, ko se je oče našega krščanskega socializma še pilil starih jezikov in vedel o krščanskem socializmu toliko, kakor o tem, kdaj bo umrl. Eksperimentirati z našim, do zadnje parcele zadolženim, analfabetnim slov. kmetom, ga pehniti v še hujšo revo, če se eksperiment izjalovi, — in ponesrečiti mora, ker organično iz našega gospodarstva zadružna kmetija še ne poganja kali, — se pravi biti brez vesti. Kaj so nam še dale Slovincem razne avstrijske vlade dobrega? — Zatrle so še vse, kar bi ta toliko nadarjeni narod spravilo gospodarsko in kulturno naprej. Tem vladam zaupati! Kateri vestni domoljub bo to storil?

Meni, ki to pišem, ni pri tem vprašanju v prvi vrsti na tem, kaj se zgodi z našim gospodarsko in kulturno še malo razvitim meščanom, če naši falkenhayni z vladnim aparatom kmeta odtrgajo iz gospodarske zveze z njegovim meščanom; meni je na tem, da si držimo kmeta, če je ta čvrst, s časom že tudi meščana vzdrži. Ali poznam življenje in gospodarjenje kmetije na slov. Štajerskem in na Kranjskem in tudi poznam razvito nemško in francosko vsaj po dobrih strokovnih knjigah. In pri prisposabljanju me obhaja groza, če mislim, da naj ta naš revež zadružno gospodari tako, kakor ga ti avstrijski odsluženi ritmojstri obligatorično siliti hočejo. Da bi se snovale kmetske kooperacije, kakor pred 70 leti ona slavna v Rahaline na Angležkem, se pokupila naša umirajoča veleposestva, se ustvarile večje kmetije, se kmetu dobre šole odprle in tako omikanejšega ter gmotno čvrstejšega napravile, o da, pozdravljeni bodite prav srčno! Tako pa ga vrtoglavo vreči v gospodarenje, ki ga le fabrični, dobro omikani delavci ter kmeti okoli velikih

tovarn z velikimi žrtvami kolikor toliko dosejajo, to se mi zdi naravnost abotno.

Naš boljši kmet pojde spat in le neumni revež, ki si ne upa čez veliko lužo v Ameriko, bo ostal in bo združen delavec obnovljene fevdalitete. Že so se različni tujci utaborili na Dolenjskem in na Štajerskem. Toda še več jih bo prišlo, za to skrbijo z vso vnemo naši — voditelji. Tudi imamo že dosti nepotrebnih zavodov in dobili jih bomo še več. Bo lepa zadruga to!

Sicer ne bo dolgo trpela. Ali še 20—30 let tega stagniranja našega gospodarstva sploh in omike naše mase in nobena „žavba“ življenju naroda ne pomaga več. Kar nič nimamo časa zgubiti! Tujina se nakupuje v naših obmejnih krajih; zdaj bi ves naš svet vzel tuji fevdalni denar v zakup, če avstrijski falkenhayni zmagaajo! — Ta bo že skrbel, da ostane to prebrisano Slovenče pri tleh. Gospodarsko pri tleh držati male narode, ki se sami ne morejo upreti, in spravilo se jih je hitro iz sveta.

Tako je fevdaliteta v vseh usodepolnih dogodljajih našega življenja oni činitelj, ki se obrne na stran uničiteljev našega naroda. Dolgo je spal, ne malo ni storil v povzdigo narodove kulture v pomenu napredka. — (Vodnik, Gregorčič, Aškerc niso šteti v njegovo raso.) Zdaj, ko se naš meščan giblje, zdaj ko se kmet uči produktivnejšega kmetovanja, kar ga je še trdnejšega, zdaj se ga hoče iztrgati iz zdravega kapitalističnega egoizma ter ga vpreči v voz, v katerem se mora sebičnež in samoglavec skuhati. Ta človek, ki si pedi svoje zemlje ne pusti vzeti, ta človek, ki še skoraj vse povžije in povžiti mora, kar pridelal, ker še nima velikih mest, fabričnih trgov, pa naj postane združen konsument štacunjskega blaga! Ta naj proizvajalne zadruga snuje, ko le svoje polje vidi in za to skrbi, da spravi hitro svoje pridelke pod streho, ne meneč se za soseda, nakar mu voda vse odnese! — Ali ta človek se giblje, se hoče na podlagi proste lastnine ukrepiti in meščan tudi. Tu se zdaj naš fevdalizem giblje, tu pride s svojimi, pri raznih nemških falkenhaynih izposojenimi „osrečevalnimi“ sredstvi za kmeta, tu hoče zagvozdo pognati v gospodarski in duševni razvoj tega malega naroda in ga pripogniti vsaj po kmetu pod svojo trdo roko. „Naš si bil, naš ostaneš“ se glasi parola naših fevdalcev. — Pisati, brati ne umeš; bomo mi pisali in računili, kakor smo ti pisali in računali v časih srednjega veka in prodajali tudi; ti pa slovenski kmet boš delal.

K. S.

Poučni in zabavni del.

O č e.

(Spisal Björnsterne Björnson).

Thord Oeveraas, o katerem bodem tu pripovedoval, je bil najmogočnejši mož v župniji. Nekega dne je stal

v župnikovi delavnici, raven kakor sveča in resnega obraza: „Dobil sem sina, in hočem, da ga krstite“.

„Kako mu bodi ime?“

„Fin, kakor moj oče!“

„Botri so?“

Imenoval jih je, in bili so najuglednejši ljudje v vasi, možje in žene, vsi očetovi sorodniki.

„Ali vam teži še kaj srce?“ vpraša župnik in ga pogleda. Kmet postoji za trenotek. „Rad bi imel, da je krščen sam, ne z drugimi skupaj“, reče na to. „Mislim namreč, na kaki delavnik. Najrajše prihodnjo soboto, ob dvanajstih“.

„Ali imate še kaj?“ povpraša zopet župnik.

„Ne, družega Vam nimam povedati“.

Kmet zavrti klobuk v roki, kakor da hoče oditi. Tedaj vstane župnik. „Pustite mi torej, naj Vam še rečem“, povzdigne z glasom, in seže kmetu v roke, pri tem mu gleda naravnost v oči:

„Bog daj, da ti bo otrok v blagoslov!“

* * *

Šestnajst let po tem je stal Thord zopet v župnikovi sobi. „Ti si še stari korenjak, Thord“, reče duhovnik, ko ne opazi niti najmanjše izpremembe na njem. „Saj pa tudi nimam nikakih skrbij“, odgovori Thord.

Župnik ne pripomni nič k temu; čez nekaj časa ga vpraša: „Kaj pa imaš danes zvečer na srcu?“

„Danes pridem radi svojega sina, ki bo birman“.

„Deček, ta je bistra glavica“!

„Jaz ne bi dal rad župniku poprej honorarja, predno ne zvem, katero številko dà dobi on v cerkvi“.

„Aj, on ima številko ena“!

„Da sem že slišal — in tu je deset tolarjev honorarja“!

„In sicer, hočeš še kaj?“ vpraša duhovnik in pogleda Thorda.

„O ne, nič družega nočem zdaj“.

In Thord odide.

* * *

In zopet je preteklo osem let. Tedaj pa je nastal naenkrat pred duhovnikovo pisarno velik šum; mnogo mož je namreč prišlo, njim na čelu Thord.

Župnik pogleda in ga spozna:

„Danes zvečer pa prihajaš v veliki družini“!

Aj da, rad bi imel svojega sina v cerkvi oklicanega, oženil se bo namreč s Karo Storliden, hčerjo Gudmundovo, kateri stoji tu“.

„Aj, ta je pa vendar najbogatejša nevesta cele soseske“!

„Da res, tako pravijo“, odgovori kmet in pogladi z roko lase kvišku.

Duhovnik se za trenutek zamisli; molče zapiše imena v knjigo in dá možem podpisati. Thord položi tri tolarje na mizo.

„Jaz smem vzeti le enega“! pravi duhovnik.

„Vem to, toda je moje edino dete, in — jaz — bi rad naredil dobro.“